

ШЫН

СОВЕТ ЭВИЛЕЛИНИҢ КОММУНИСТИК ПАРТИЯСЫНЫҢ ТЫВА ОБЛАСТЫ БОЛГАШ КЫЗЫЛ ХООРАЯ КОМИТЕТЕРИНИҢ, АЖЫЛЧЫ ЧОННАР ДЕПУТАТТАРЫНЫҢ ОБЛАСТ БОЛГАШ КЫЗЫЛ ХООРАЯ СОВЕТТЕРИНИҢ ОРГАНЫ

№ 208 (4692). 1960 ч. сентябрь 4, воскресенье. | Өртөө 20 көп.

Выборгтун ажилчы чоннары Н. С. Хрущевту чүрөктүн ханызындан уткан

ВЫБОРГ. (СЭТА). Финляндиянын президентин У. К. Рекконендин 60 хар харлааны-биле холбаштыр Хельсинкиге бар чораш, ССРЭ-нин Министрлер Чөвүлелиниң Даргазы Н. С. Хрущев Выборгка бичи када доктаган. Хей-нигинин төлөөлөкчилери, партия, совет, комсомол болгаш профсоюзлар организациаларынын удуруткулдары перронга барып совет чазактын баштынын уткуп алганын. Хүдүдүг аалчыга школалар күскү каас-чараш чечктерин беленге тутуускан.

Эрте-бурунгу орус хоорайнын муң-муң чурттакчыларынын чык долду чымылган вокзал чогууну шөлүгө Никита Сергеевични утканнар чүрөктүн ханызындан анаа байыр чедирин турда ол үнүп келген. Вокзал чогууну шөлүгө кыска митинг ахыттыган.

СЭКП-ниң Выборг хооркомунуң секретары Н. И. Воробьев мынча деп туттаалган:

— Эргим Никита Сергеевич! Мында чымылганнардын мурундан, хоорайнын бүгү-ле ажилчы чоннарынын мурундан Силерге байыр чедирин чөпшөткөп көрүрүм. Совет кижилеринин чагай амыдыралы болгаш аас-кежин дөш Силерниң могай чок ажил-чорудулдарга ийи-биле өөрүп четтирерин болгаш коммунисттик тургузушкунуң улут-чагай согулгаларын амыдыралга боттандырамы дөш выборгчулар күштерин болгаш күш-ажылын-даа харамнамас дээрин төрөп партиязыстың ленинчи Төп Комитетинде бузуурларын чөпшөткөп көрүрүм. Выборгчулар болза база-да бүгү совет улус ышкаш Силерниң эки кадкышылдыг болурун болгаш Силерниң улуг, хей талалардыг, күрүңе болгаш партияй ажилдарынага моюн соггаар-даа чедириникин болурун Силерден күөп турар.

Орус-суур аас-кежиктик чорутуучулары Силерге чүрөктөривастик бүгү-ле ханызындан күөп тур бис!

Дараазында «Электронинструмент» заводтун коммунисттик күш-ажыл бригадасынын удуруткучу Г. М. Макарова сөс берген.

— Эргим Никита Сергеевич, бистин хоорайнын ажилчы чоннарындан Силерге чүрөктүн ханызындан байыр чедирин болгаш Силерниң холчулары ажилчың бу-биле эң дыңыг тутарын менче чөпшөткөп көрүрүм. Силерни маңа база катап көр болганымыска чалбыштын-биле өөрүп тур бис. Бистин хоорайымыска ахыткеринин болгаш чагайында-рынын дугайында партиянын, чазактын база Силерниң, Никита Сергеевич, алжок улуг сагыш салышкынычарын Выборгтун ажилчы чоннары үргүтүп көрүп турар. Ол сагыш салышкынычарын ханы аылдыр бистер чырыткымыг кездер үе болуп коммунизме бистерни улам-на чооктузалдыр чеди чыл планын хуусаамындан өрте доозары дөш боттарымыстың күш-теривастик болгаш биливистик черле харамнамас деп. Ол согулганы чедип алырынга тайбың дерек. Чаа дайыны өскүдөр бис турар дайынарнын чимөөнишкенин ууткаар дөш бистин улус, төрөп Коммунисттик партияны болгаш Совет чазакты бүгү-ле чүдөдери кылды, бүгү делегейге быжыг тайбың дөш демисейин турар.

Финляндиянын ажилчы чоннарынга, бистин кожаларымыска улуг, шиг байырын чедирин дилеп тур бис, эргим Никита Сергеевич, Силерниң орус-суур аас-кежиктик чорутуучуларын күөп каарын чөпшөткөп көрүрүм!

— Финляндиянын элчини дээрн Урори база мында турар-дыр. Бистер оон-биле калы барып Силерниң байырынамын дамчыдар бис — деп, Н. С. Хрущев харыталаан.

Байыр чедирин, эки чүдөлөрүн күөп дөш Совет чазактын баштыны чымылганнарга, а ол ышкаш хоорайнын бүгү ажилчы чоннарынга ийи-биле өөрүп четтирген. Н. С. Хрущев болуун ол допчу туттаалы чеди чыл планын күөдери дөш улам-на шудуру, кызымаккай ажилдарымыска, бүгү делегейге тайбың дөш демисейде могай чок чорударымыска выборгчуларын кийтирген.

Совет чазактын баштыны чүве чутаалаш турда изиг, найыралдыг дөш чазакшынычары хей удаа болуп турган.

Поезд база катап орукче шиччеп үнүшкен. Вокзал чогууну шөлүгө чымылганнар Совет чазактын баштыны-биле чылаг байырлашкып, орукчу аш чедирин, бүгү делегейге тайбың дөш демисейге чаа-чаа чедириникин болуун аңаа күөп турганнар.

Совет кызылдарын эң сөөлүг, Луайжа деп станциянынга үр эвес доктаган. Демир орук станциязынын, хоуу-шөлдүн чүс-чүс ажил-ишчилери болгаш ажилчылары Н. С. Хрущевка изиг байыр чедирген. 12 шак 5 минутта турда поезд Луайжа станциядан үнүшкеш, Хельсинкиге утлааш чоруган.

Н. С. Хрущев Финляндияда чедер берген

ХЕЛЬСИНКИ. (СЭТА). Финляндиянын президентин Урхо Кекконендин 60 хар харлааны байырларынга киржири-биле ССРЭ-нин Министрлер Чөвүлелиниң Даргазы Н. С. Хрущев сентябрь 2-де, ук чериниң шагы-биле 17 шакта (Москваың шагы-биле 18 шакта) Хельсинкиде чедип келген.

Финляндиянын президентин У. К. Кекконен, премьер-министр В. П. Сукулайнен болгаш еске-даа улуг албан-дужаалдыг кижилер Н. С. Хрущевту вокзалга барып уткуп алганын.

У. К. Кекконен болгаш Н. С. Хрущев вокзалга чүве чутаалаан

КНО-нун Кол Ассамблеязынын XV сессиязынга ССРЭ-нин төлөөлери

ССРЭ-нин Министрлер Чөвүлели КНО-нун Кол Ассамблеязынын XV сессиязынга ССРЭ-нин төлөөлери моң алаанда составтыг кылдыр бадылаан: Н. С. Хрущев (төлөөлери баштыны), А. А. Громыко, В. А. Зорин, С. А. Виноградов, А. А. Солдатов.

Оон ангыда төлөөлериңиң кежигүнериниң орадакчыларын, чөвүлөкчилери болгаш эксперттери база томуулаан.

КНО-нун Кол Ассамблеязынын XV сессиязынга Украин болгаш Беларусь ССР-лериниң төлөөлери

КНЕВ. (СЭТА). КНО-нун Кол Ассамблеязынын сентябрь 20-де Нью-Йоркка ахыттынар XV сессиязынга Украина ССР-ден баар төлөөлери Украина ССР-ниң Министрлер Чөвүлели моң алаанда составтыг кылдыр бадылаан:

Н. В. Подгорный (төлөөлериңиң баштыны), Л. Ф. Паламарчук, М. И. Тяшенко, А. Г. Бондарь, П. П. Удовиченко.

Ол ышкаш төлөөлериңиң кежигүнериниң орадакчыларын болгаш чөвүлөкчилерин томуулаан.

МИНСК. (СЭТА). КНО-нун Кол Ассамблеязынын XV сессиязынга Беларусь ССР-ден баар төлөөлериңиң БССР-ниң Министрлер Чөвүлели моң алаанда составтыг бадылаан:

К. Т. Мазуров (төлөөлериңиң баштыны), К. В. Киселев, Е. И. Скурко (Мавсий Танк), Ф. И. Грознов, Л. С. Черкасова.

Ол ышкаш төлөөлериңиң кежигүнериниң орадакчыларын болгаш чөвүлөкчилери база бадылаан.

Дүжүт ажаап алышыккынын хайнышыккынын чорудаалыңар!

СЭКП обкомунуң бюрозунда Күрүңеге тараа садарының чоруп турарының дугайында

СЭКП обкомунуң бюрозун күрүңеге тараа садарының чоруп турарын чутаалашкып, тарааларның кезилдезин багай чорудуп, ангылап ажаап алышыккынын тооп көрбөй турарының түңнелинде обдаска күрүңеге тараа садарының темпизин өөкүмүңүп турар деп демдеглээн. Чижээ, бо чылдың сентябрь 1-де күрүңеге тараа садарының планын чүгө 12 хуу күөсеткен азы өрткөн чылдыгызындан 9,5 муң тонна эвөшти саткан, а круна культураларын планга удур чүгө 3 хуу саткан. Күрүңеге тараа садарын Чөөн-Хемчик район чүгө 4,6 хуу, Улуг-Хем — 5,7 хуу, Каа-Хем — 8,4 хуу күөседип, тараа садар ажилы онза багай организастап турарлар.

Каңдашкынын, долу дүжөкүнүн болгаш долаттын түңнелинде онгон муң гектар тараа культуралары өлгөн болза-да, область күрүңеге тараа садарының планын чүгө күөседип өвөс, харын ажыр күөседип шыдар аргалыг деп СЭКП обкомунуң бюрозун санаан.

СЭКП обкомунуң бюрозунун доктаатыны болза: Күрүңеге тараа садар талазы-биле онаалдарын ажил-агыл бүгү-ле чутаагач күөсеткен турарыныче ажил-агылдарың бүгү удуруткучуларынын кичээнгейин утландырып обдасын кедээ ажил-агыл эргелелинде, СЭКП райкомнарында болгаш райүүсөкморнага дааскан.

Сентябрь 30-ге чедир 61,5 муң тонна тарааны күрүңеге садарынын районнар айы-биле график-онаалдык бадылаан.

Урени болгаш мал чеди фондундарын уруп алып талазы-биле онаалдарын колхоз, совхоз бүгү-ле чутаагач күөседип, оон соонда артыкшыктыг тарааны күрүңеге садарын хандырган турар кемчелерин алырын СЭКП Бай-Тайга, Сут-Хөл, Барыны-Хемчик райкомнарынга дааскан.

Чурттуң ховуларында

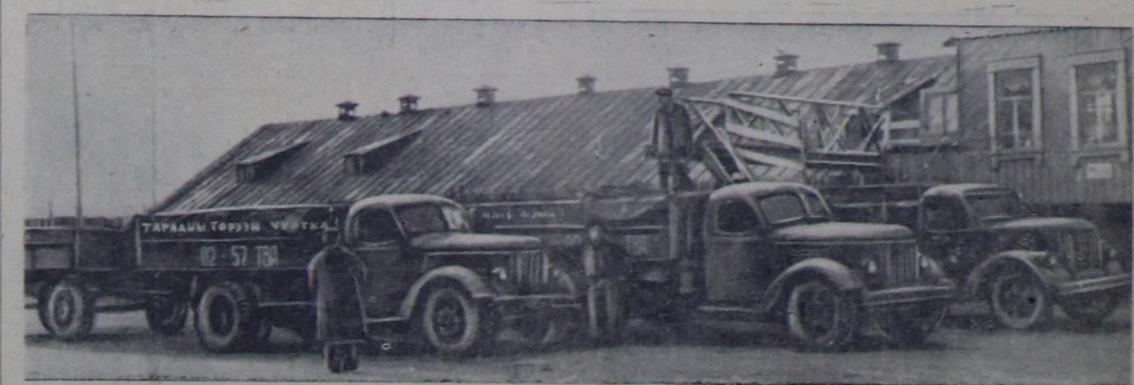
Чурттуң ховуларында дүжүт дөш демисей үргүчүлдү турар. Чөөн талакы тараалың черлерде массалыг кезилде калбарган. Августтун сөөлүгү беш хонуунда чурттуң колхозтары болгаш совхозтары он миңдиң га хире шөлдүн тараа болгаш бой культураларын кескен болгаш, бастырган, ол болза өрткөн беш хонутуудан барык ийи катап ахыг болган. Август 31-ге чедир инитини-биле 71 миллион гектар черин тарааны ажаап алдыган, азы тарылганың үштүң ийи кези болуп.

Байлак дүжүт дугайында медедөр чөөн талакы тараалың черлерден көөп турар. Чижээ, Куставый областың тараажылары 190 миллион пуд тарааны бээр деп хүдээленип алган болза, ам Төрөөң чуртка 250 миллион пудтан эвөш эвести бээр деп шийтпирлээннер.

Күкүрүз ажаап алышыккынын түдүктөөн. 11,5 миллион гектарын дүжүдү ажаап алдынган. Күс эгелээн. Эң орай быжар культуралар бышкан. Украинада, Кубанда, Россия Федерациязынын кара-дуураактыг төп зоназында чигир свеказынын казып алдыр эгелээн.

Винница областа колхозтар га бүгү-ле 250—300 болгаш оон хей центнерин ап турар. Россия Федерациязында чигир свеказынын байлак дүжүдү база алдынган.

Орталык Азияның болгаш Закавказьеңиң хөвөң ажил-агылдарында массалыг ажаап алышыккынын хүнери эгелээн. Таджикистаның хөвөң белекел пунктуларыныче ам безин кирип турар. (СЭТА).

ТАҢДЫНЫҢ ТАРААЗЫ КҮРҮҢЕ ШЫ ЖАМЫРЫНЧЕ!

Кызылдың төп сайгарылга баазында бо хүнерде тараа сөөрткөн машиналар үзүктөнишкн чок кээп турар. Ол машиналарның хей шургузу бо чылдың Төрөөң чуртка 33 муң тонна тарааны бээр деп хүдээлге алган Таңды районунуң совхозтарындан көөп турар.

Сентябрь 1-ге чедир Таңдының совхозтары күрүңеге тараа дужаар планын 23 хуу, оон иштинде «Межегей» совхоз 43,5 хуу күөсеткен болгаш сөөлүгү үеде тараа дужаарының темпизин улам күштелдирип турар. Сөөлүгү бир хонукта «Кызыл партизан» совхозтан 50 машина, «Ме-

жегей» совхозтан 17 машина тараа кирген. Оларның аразында принцип-биле бирээң-де 9 тонна тарааны өкөлгөн машиналар бар.

Чурукта: «Межегей» совхозтун алды-сарыг тарааны сөөрткөн автомашиналарын Кызылдың төп сайгарылга баазынын лабораториязынга тараанын шынарын хынадып турары. Оларның аразында Кызылдың № 1 чык АТК-ының чөлаачылары А. Тырышкын биле В. Аасенов олар принциптик машиналар-биле 9—9 тонна тарааны өкөлгөннөр.

Фото В. Лутковтуну.

Масса-политиктиг ажилды тараажыларже

Бил-Хем районда «Искра» кедээ ажил-агыл артелиниң тараажылары, механизаторлары бо чылдың дүжүт ажаап алышыккыныче август 25-те эгелеп кирген. Сентябрь 3-ге чедир медедери баугаар алырга, ол колхозта 5300 гектар тараа культураларында муң ажыг ганы кестирген, 670 ганы бастырган. Гектар бүгү-ле ортумак-биле 10 центнер дүжүттү ап турар. Күрүңеге 100 тонна ажыг тарааны саткан.

Дүжүт ажаап алышыккыныче болгаш тараа белекелдине бүгү күштү өвөлдөдөр талазы-биле артель баштаар чери (даргазы өш Дежнев) болгаш партия организациазы (секретары өш Гайдинов) элөөн кемчелерин алган. Дүжүт ажаап алышыккында 13 комбайнлар, 15 тракторлардыг, 67 механизаторлар ахылдап турар. Комбайнер коммунист өш Добросоңки «С-6» деп комбайн-биле хүнде 10 га тараа кестирер нормазын хүн бүгү-ле 30 га чедир күөседип, мурунчак үдөгери колхозтун бүгү механизаторларынга көргүзүп турар. Эш Добросоңки комбайнның техниктиг ажаалдазын эки хандырып, бичиң-даа анаа турушкун чокка техниканы бектик бүдүрүчүлүг ажилды, тарааны чидирг чок кестирип, бастырып турар. Ол ышкаш комбайнер өш Шубин хүнде 10 га тараа кестирер нормазын 19 га чедир күөседип, мурунчак ахылдап турар.

Колхозтун шөлдөринде тараа культураларын ам барык шупту бышкан. Ийилги болза-да, дүжүт ажаап алышыккынын темпизин өрткөн чылдымыңа дензөөргө, бо чылдын барык ийи катап оожум чоруп турар дээрзин демдеглээр дерек. Чижээ,

өрткөн чылдың сентябрь 1-ге чедир ол колхоз 1700 га тарааны кескен турган, а бо чылдың сентябрь 1-ге чедир чүгө 969 ганы кескен. Дүжүт ажаап алышыккыныңа колхозтун ажил кылып шыдар чамдык кежигүнери киришпей турар. Колхоз төвүнде безин чамдык кижилер тараа дөш демисейге киришпей, хутуузда ажилын кылып турда, артель баштаар чери-даа, кедээ Совет-даа (даргазы өш Смирнов) чогуур кемчелерин албайн келген.

Тараажылар болгаш механизаторлар ортузуңа масса-политиктиг ажил ол районун «Тилдеге» колхозунда эң чамы деннеде тургустууган. Дүжүт ажаап алышыккының болгаш тараа белекелдине үзүңде колхозчулар ортузуңа организациа ажилды чорудары-биле чергелештир, масса-политиктиг ажилды күштелдиреринче партия организациазынын секретары өш Шөкөй кичээңгей салбайн келген. Механизаторларга болгаш хову бригадаларыга агитаторларны бөлүтүп быжыгалаан, шөлдөргө ажил-ишчилерге чаа солундарын, журналдарын чогуур үзүңде чедирип бербейн турар. Ол ышкаш кедээ клубтун, библиотекаынын ажилын хову турлагларга утландырган. Тараа дөш демисейде ажил-ишчилерге кино көрүдөдөн, концерттери организастаан.

Тараа дөш демисейдин үзүңде механизаторларын, тараажыларын, чөлаачыларын ортузуңа партияй масса-политиктиг ажилды бектик деннеде тургузары СЭКП-ниң Бил-Хем райкомунда, оон пропаганда болгаш агитация калдының, колхозтарды партия организациаларында негетиниң турар.

А. ДУГЕРЖАА, «Шының» тускай корреспондентизи.

жыры-биле Кызыл хоорайдан болгаш Турандан шөптөп келген өштерин, чөлаачыларын ортузуңа партияй масса-политиктиг ажилды чорудары партия организациазы кичээңгей салбайн турар. Ол ышкаш дүжүт ажаап алышыккыныңа шыгарган бригадаларга, механизаторларга, чөлаачыларга тыпысар шилчир кызыл вымпелдерин ам-даа тургустууан.

Тараажылар, механизаторлар ортузуңа масса-политиктиг ажил ол районун «Тилдеге» колхозунда эң чамы деннеде тургустууган. Дүжүт ажаап алышыккының болгаш тараа белекелдине үзүңде колхозчулар ортузуңа организациа ажилды чорудары-биле чергелештир, масса-политиктиг ажилды күштелдиреринче партия организациазынын секретары өш Шөкөй кичээңгей салбайн келген. Механизаторларга болгаш хову бригадаларыга агитаторларны бөлүтүп быжыгалаан, шөлдөргө ажил-ишчилерге чаа солундарын, журналдарын чогуур үзүңде чедирип бербейн турар. Ол ышкаш кедээ клубтун, библиотекаынын ажилын хову турлагларга утландырган. Тараа дөш демисейде ажил-ишчилерге кино көрүдөдөн, концерттери организастаан.

Тараа дөш демисейдин үзүңде механизаторларын, тараажыларын, чөлаачыларын ортузуңа партияй масса-политиктиг ажилды бектик деннеде тургузары СЭКП-ниң Бил-Хем райкомунда, оон пропаганда болгаш агитация калдының, колхозтарды партия организациаларында негетиниң турар.

А. ДУГЕРЖАА, «Шының» тускай корреспондентизи.

Тараа дөш демисейдин үзүңде механизаторларын, тараажыларын, чөлаачыларын ортузуңа партияй масса-политиктиг ажилды бектик деннеде тургузары СЭКП-ниң Бил-Хем райкомунда, оон пропаганда болгаш агитация калдының, колхозтарды партия организациаларында негетиниң турар.

А. ДУГЕРЖАА, «Шының» тускай корреспондентизи.

„Большевик“ колхозта

Барыны-Хемчик районунуң «Большевик» колхозунуң ажил-ишчилери бо чылдын агаар-бойдустун байдык таарымы чок туралжок, багай эвес дүжүттү өстүрүп алганын. Эң кирелиг дөш черлерде бектик ортумак-биле 7 центнер дүжүттү ап турар.

Ам үеде артелиңиң тараа шөлдөрүнде комбайнларын, жаткаларын районда сураглыг механизаторлар Семис-оол, Хирин-оол, Бичиң-туруг болгаш өскөлөр-даа башкарып турарлар.

Сөөлүгү хүнерге чедир олар 300 ажыг га черин тарааны ажаап, оон иштинде 67 га черин кызыл-тамы айтылап ажаап. Ол кызыл-тамы ортумак-биле бир гадан 7 центнер чедир дүжүттү берген. Алдыңан дүжүттү доран-на төп шигга ашарып арылап, кургаташ, савалып турар. Төп шигга дүжүт ажаап алышыккыны тааржыр кылдыр белеккен. Келген тарааны 50 ажыг өр, хөвөзгө ажаап колхозчулар, школаачылар тараа арылгаар 4 машиналарга арылап турарлар. Баштай ажааттыган 175 тонна арыбай, суланы шанда кургатып савалаан. Ам үеде тараа кургатып, арылгаар улуг тараа кургатыкчызын дерип тургузарын дооскаш, ону ахылдадып эгелээн.

Тараа кургатыкчылар колхозчу хөвөзгөчөр Опаң, Демирбек олар эң кызымаккай ахылдап, хүн бүрү бектик көргүзүлгелерин бөлүп турарлар.

Ч. А. ДУРГУТ. (Телефон-биле). Чаа-Хөл районун Ленин атыг кедээ ажил-агыл артели тараа ажаап алышыккынын Улуг-Хову, Ак-Хем шөлдөрүнде 10 комбайнның шалыккын чорудуп турар.

Колхоз 2376 га тараа культураларын дүжүдү ажаап алып ужурут. Бо чылдын кез болганында чамдык черлерде дүжүт кирелиг. Иччээлжок ажаап алдыган 694 га черин дүжүдү ортумак-биле га бүгү-ле 7—8 центнер болган. Оон иштинде 37 ганы анылап ажаап алышыккы-биле чоруткан.

Тарааны чидирг чок ажаап алып дөш механизаторларын ортузуңа социалисттик чараш калбарган. Комбайнерлер Игорь Көкөр-оол, Дамчай Бармат олар хүн нормазын 150—175 хуу күөседип турарлар. Улуг-Ховунуң тараа шөлдүн Чаа-Хөлдүн төп пунктузуңа тараа сөөртүп турар чөлаачы Н. Базыр-Сат хүнде 6—7 удаа чоруп, нормазын хүнүңү-не 1,5 катап күөседип турар.

Колхоз күрүңе шыгжарыныга 1550 центнер чаа дүжүттүң тарааны кирген.

Эрестиг эки ажилдаарын күзедивис

Ол өртен Кызылдың педагогика институтунун, Тываның кедээ ажил-агыл техникумунун улуг чагай бажынарнын чанынга аныктар оон-моон эртези сүргей чыгып кээп турганнар. Ажилдаарыңа таарымчалыг кылдыр спортчу хептер кеттиникме, бөдүүн сапыктардыг, холдарында орукка ап чоруп чөмөданыр тутуулап алган бөлүк-бөлүк кистар ырлашкан, бөлүк-бөлүк оолдар аразында хөвөшкөн турганнар.

Албан шагы эгелээк турдала, Кызылдың ол студенттери Таңдының «Межегей», «Кызыл партизан» совхозтарыныче, «Совет Россия», Сталин атыг колхозтарыныче, Каа-Хемниң «Октябрь 14 чылы», «Ленинчи орук», Ленин атыг болгаш еске-даа колхозтарыныче—бо чылдын дүжүдүн дүргөн, чидирг чокка ажаап алышыккыны соруң кирген айттайыңканыр.

Дүжүт ажаап алышыккы киржир студенттериниң үдөөн митинг педагогика институтунун экининге сентябрь 1-де болган. Митингиниң институттун директору эш А. Кунаа ажыткаш, СЭКП Тыва обкомунуң бири секретары эш С. К. Токага сөс берген.

— Эргим студенттер! СЭКП обкомунуң болгаш облүүсөкморунуң мурундан чаа өөредилге чылымы эгези-биле Силерге байыр чедирбешкен, өөредилгеге улуг чедирбешкен, амыдыралыңага аас-кежиктик болууларың күөп тур бис. Бичаарга Силерниң хей кезинер Тываның тараалан районнары—Таңды, Каа-Хем районнарынын совхозтарынын, колхозтарынын ажил-ишчилериниң дүжүт ажаалдазынга дузаалжыры-биле айттайып турарлар. Ол дээрге чагай күш-ажылчы чачыл, чүгө дээрге Силер теоретиктиг билиглериниң партиякы кырынга быжыглар болгай Силер.

Дүжүт ажаап алышыккы киржир студенттериниң үдөөн митинг педагогика институтунун экининге сентябрь 1-де болган. Митингиниң институттун директору эш А. Кунаа ажыткаш, СЭКП Тыва обкомунуң бири секретары эш С. К. Токага сөс берген.

— Эргим студенттер! СЭКП обкомунуң болгаш облүүсөкморунуң мурундан чаа өөредилге чылымы эгези-биле Силерге байыр чедирбешкен, өөредилгеге улуг чедирбешкен, амыдыралыңага аас-кежиктик болууларың күөп тур бис. Бичаарга Силерниң хей кезинер Тываның тараалан районнары—Таңды, Каа-Хем районнарынын совхозтарынын, колхозтарынын ажил-ишчилериниң дүжүт ажаалдазынга дузаалжыры-биле айттайып турарлар. Ол дээрге чагай күш-ажылчы чачыл, чүгө дээрге Силер теоретиктиг билиглериниң партиякы кырынга быжыглар болгай Силер.

Дүжүт ажаап алышыккы киржир студенттериниң үдөөн митинг педагогика институтунун экининге сентябрь 1-де болган. Митингиниң институттун директору эш А. Кунаа ажыткаш, СЭКП Тыва обкомунуң бири секретары эш С. К. Токага сөс берген.

— Эргим студенттер! СЭКП обкомунуң болгаш облүүсөкморунуң мурундан чаа өөредилге чылымы эгези-биле Силерге байыр чедирбешкен, өөредилгеге улуг чедирбешкен, амыдыралыңага аас-кежиктик болууларың күөп тур бис. Бичаарга Силерниң хей кезинер Тываның тараалан районнары—Таңды, Каа-Хем районнарынын совхозтарынын, колхозтарынын ажил-ишчилериниң дүжүт ажаалдазынга дузаалжыры-биле айттайып турарлар. Ол дээрге чагай күш-ажылчы чачыл, чүгө дээрге Силер теоретиктиг билиглериниң партиякы кырынга быжыглар болгай Силер.

Бичангаш мурундагы чылдар ышкаш, күш-ажылга бектик көргүзүлгелерин, эрестиг, омак хөлтүг, төлөптик ажилдаарыны күзедивис. Хайныгып чоруп аныкчаны күжүнери нитилемге, совет кижилерге ажыктыг күш-ажылга, дорт чутаалаарга, дүжүт ажаалдазын бектик деннеде эртеринерге харам чокка берилер.

Дүжүт

АДАШКЫЛАР

Сууртун иштими кудумчугуну чавында делем серилиг бажычгыштын чавында чед берген кижы мыда ажылдың иштүтүз турарын доран-ва көр.

— Бистин эн улуг чазанкычымыстың чазаныр бажымы бо-дыр — деп, тудуг бригадирин Монгуш Ак-оловна Серемаа чу-гаалаш, серже башты. Мен оон соондан адептим. «Бригадириниң ишчаар күндүлү чу-гаалаш кижини төрөн колхозунуң чагайжыдылганы дээш дыка-ла үр чылдарга ажалдан болбай-ан» деп иштиме болдым. Се-риде кым-даа чоң. Мыда чазан-кага херекселдер: ийи верстак, какалгар, харажакта шилдер бол-гаш өсселер-даа бар болду.

Уданаан даштынган көөрте 14 хире харыг оол халдарына халдарына тудуп алган ширп келди.

— Сураглыг кырганымс ка-жан келер ири? — деп бригадир-ден айттырым.

— Доран чедип кээр боор, адык-ышкыа чиж ирей-ле бол-гай! — деп, Серемаа чугаалады.

— Дүгүнү хүнүңү кылза чо-гуур чүвөлериң доостуңар бе азы чедир кылдырмааны жажыл? — деп, оолдан ол айттырым.

— Ачам дүүн хоочузу кире-сей берген чыткан кижя, өргө-ден эгелеш орайга чедир ажал-далым. Мычала-лаа ийи рама артып калды, мыштарны халыкы-галаш, белекпей каан мен, дүш бичеке доозуптар мен — дээш, бичеке шүүчени алгаш, оон би-зи чиди бе калдыгыл дээш, айт-ыр салаамы-биле бизин суйба-гылады.

— Сен кылып турганың ол бе, дүшмән? — деп, бүзүрөсей айттырым.

— Деми чугаалап төрөным чазанкыч оол бо-ла болгай — деп, Серемаа чугаалай-дыр. Се-риде кылган чүвөлериң төптп кардым. Чурутгалга бажычыны-ның рамаалары, чурук азар хоо-лар, септөөн стол, сандайлар, ха-рым-даа кончуг шеверин аыл-ган хеп сугар аптыра-даа бар.

Уданаан караа кестүктүг, бажымың дүгү шыгда-ла агарып калган, боу а-даа сержек, чу-гаакыр, ортукам сыйныг ирей-ниң бажычынта оон боу-биле кады кире берди. Ханада аскаан хоода 3—4 хире хүндүлөк бол-гаш мактал бажыктер бар болду. Ону номчутулдым: колхозтун на-рымын чүвө чазанкычынта үр чымда болгаш караа кызыл ажы-

лы дээш өг-бүлениң өр өөжиниң алган шаңалдары болду.

Кестүктүг ирей-биле болгаш деми анык чазанкыч-биле кады чугаалаштымыс. Куулар Дүпей-оол Дундунович Чоон-Хем-ник районуна «Октябрь 30 чы-лы» көдө ажыл-агый тургүтү-нүп келирге-ле апаа эң баштай киргенериниң бирээзи. Ам кол-хоз сууру мурнукузундан таныт-тымыс кылдыр өскөн. Колхозчу-ларның амыдыралы културжаан. Бажын бүрүгүндө чарып шаф-тар, стол, сандайлар, хеп аска-лары даа, берген. Дүпей-оол на-зылып кыраан-даа болза бо чыл-дың шаш айларында 80 рамаалар-ын чазап, бүрүн шилдөөн. Оон өс-кө-дө ажалдарымы санаар болза аажок көөй.

Куулар Дүпей-оолдун 14 хар-дыг отуу «Отеен ам 5-чи клас-стың өөреникчиси. Ол ам 4 чыл-дын дургузунда алазының «оң колугу», дузалакчымы болуп кел-ген. Бажының-не, сес хар-лымында эгелен чамдык бөдүүн ыш хүнүрүм, сандайжыгаш-тарны, нарын эвес чурук хоола-рын кылмытар апарган. Үш дугаар-класска өөренип турган үезинде эгелеш бөдүүнү класканың, шко-лазының урелен эт-херекселдер-ин кичээлден хостуг үелеринде кылып, а чайгы мыштанымга-зының үезин школазының парта, стол, сандай, рамаалар септээр-ин өрттиргилээр апарган.

— Назым-харым улгатканы-биле сөөлүгү чылдары нарын чү-вөлөр кылырмыга караан арай четпестей берген. Мычангаш бо ажылга олгуну өрөдип эгелеш-мен. Кижиниң айтп берген чү-вөни доран шингээдип алып болгаш ону херек кырында кы-лырмыга бичезинден тура кончуг мержежиди оол чүвө. Энар чыл-дан эгелеш-ле колхозтун берген чамдык чыгыш мөң-биле бир дөмөй кылып турар апарган — деп, Дүпей-оол ирей чугаалай-тыр.

— Чөвөн ашак сен апаа дө-мейлежиринге кайы боор, чам-дык чүвөлөргө сени оранчок ажыр чазаттар чөрбөжүмкө — деп, Дүпей-оолдун чоңаала-ла чүвө ыгытаас кадайы киржи берди.

— Мычанмайың канчаар, уг-бам. Школада оускай куш-ажыл кичээл бар, оларны өрөдип-ле турар болгай — деп, бригадир Монгуш Серемаа кадайы дет-киди.

В. ЗДЕР-ООЛ.

ИВИ ФЕРМАЗЫНДА

«Совет Тыва» колхозтун иви фер-мыз колхоз төвүнүн 250 км ажык-чере. Үш чыл мурнунда апаа ра-диостанцияны туткан, ыланчын малчынаар колхоз төвү-биле хүн бү-рүдө харылдажып турар апарган. Колхоз баштаар чери фермага 2 ра-диоприемниктерин садып берген, көс-

ку агитация-биле дериттинген кы-зыл бөдүүнү тургускан.

Колхозта ажыл төлөвирин ажа-биле санап берип турар, кижы бүрү-зү айда 500—700 рубль чедир ажалдап ап турар болган.

А. ДОРЖУ.

Токуй район.

(Төңгүзү).

Оон кадында энар чылгы тавар-ылга апаа база сагылдырым кел-ген. Мычаарда час турган. Аалдар чагаалап эгелеш. Аам мурый көжүп чөрүп баарга, койну соодамы үндүр-гөп, чазын конар серже стүрү ба-дыккан.

Койну хүндөдир жадарып, чаа өдөккө чедире берге, бир боос кой чөк болган. Оон үжүнү улустун да-мгы өстөрүн дымнап алгаш, жекти койну дилеп, Лопсанчап дедир чо-рупкан.

Хүн орайтай берген турган. Кой каларып чораян экин дедир итөөш, мырнай кыштага чедип келген.

Мыштангың карагымы база-ла агызып мышак, ам харын эки-дир, — ааа, мал бар.

Мычаарда көнгүс эен турган. Лоп-санчап боларга, көр бөрү бо-ла ди-кеней чораян мышак, койну бо-ла чазарлап алган, диктерин арайтты мырланып, халып көрөнгө белең тур-ган мышак.

Өдөктиң сазымы көктүң чым-биле холужуп кээп турган. Аажок сезик-биле, кедергей шыгычары-биле кой кажалымың ажалга барык-ла чү-гүрүп чедип келеш, оон казы дү-вүчө бахылалп көөртүң кайымы чөрдө, оон ийи каяк чок оттар кестүп келген. Бөрүңүң карактары дү-вө отту боор чүвө деп чууга оон сагымынга кире холуп келген. Оон арны ишн-ле дөөн, арныңың кежи тейиче чымырыл эгелешен мышак апарган.

Бичиң каа Лопсанчап ийи-бээр өрдүңгөн, манзыларың кожуң кыл-ган хаалаа оон буттарыңды апаада чыткан. Оон-биле «бөрүңү» дүй ка-жалалар-дыр кылдыр болдай тыр-тып каан. Калбак ыш халганы аажок дүрөң жадурган, кажаланы өжииң дүй илдиңеш, оон артындаа дораа ыш-биле кагышкан, ушга дидип түнү келер дөөн шыккан, оон

артында күш-биле чыпшыр ыйып турган.

Бар-ле черде чаш хураган өткен. Югуң кайлазым билдимөөн. Ийи-дөр кулак салып турган, — чүвө-дөа сугар. Харын оон чүрөөңүң дитри-лөөри дымнадыр болган.

База канташкан. Кажаа иштинде мышак. Кулактарыңга өтүргөвөөн. Элең болган соонда хураганың не-зи ораган. Мылаң-ла кажаа иштине болган.

Дилеп чораян көө хураганың кургады чыгып алган бо турган. Олар-биле ол кажаа иштине дуг-латтымың алгаш хонган.

Сактымыкымың өтүң ойнаандан кестүп келген от үе кирген. Мыш-тың дүжүргөш, Лопсанчап өөчө ка-рып келген. Авазың, ачазымы чөк олтурганар. Адам, чуугалаан:

— Олар, көп дүрөң сен.

— Харын аан, мыш чүвөр кедип алган эвес дедан.

Лопсанчап бир бөдүн база олутуп алган. Авазы чөк берген. Караның өгдө чүгө от чырында үш кижя-ның — ачазымың, авазымың, олгу-нүң — байламы бир-ле чыктып болгаш сөөктөгү болган. Оларның ымыг чо-гугу, бөт-бөдүчө жөрүндөн эпчөксү-нүп орамы чүгө бөттарың-даа аны-чар эвес, харын ол самдар өгдө, хып чыгар отка, сартык манаан мта бе-зин ачык мышак болган.

Ижестелиң өжүп бар чыткан отту авазы чүшкүрүңгө, олуткан кижя-лериниң хөлөгелери аажок улга-дып, өтүң ишти дойлуң, шимчөөн аайы-биле дөдөлөп турган.

Чанында чыткан сөөскөн дапы-зынга көшпөни тип, дагыр кыскаш-биле көстүп ап, оон-биле таашкыны кысып алган, Чываажык ашак ол-дунга чуугалаан:

— Моон көжүп чоруур-дур бис. Чүү деп болзаар сен, олгум?

— Чүге, ачаң?

— Бо чер хал-лаштыг, калыр-бөөрт оран-дыр. Ыг-жуу бааа хей,

Чеди чылдың улуг тудугларыңга

Чиик өртектиг хөмүр даш дээш

(РЕПОРТАЖ)

— Чадаан чоогунда хөмүр дашты ажык арга-биле кылып тывар ол-гарны белекпей турар дагжылар ол черил «Ийа дугаар Донбасс азы шуут «Чадаанбасс» деп шолал-лап келирге-ле апаа эң баштай киргенериниң бирээзи. Ам кол-хоз сууру мурнукузундан таныт-тымыс кылдыр өскөн. Колхозчу-ларның амыдыралы културжаан. Бажын бүрүгүндө чарып шаф-тар, стол, сандайлар, хеп аска-лары даа, берген. Дүпей-оол на-зылып кыраан-даа болза бо чыл-дың шаш айларында 80 рамаалар-ын чазап, бүрүн шилдөөн. Оон өс-кө-дө ажалдарымы санаар болза аажок көөй.

Совет шахтерларының хүнүн та-варыштыр бис ол «Чадаанбасска» чедө бердик. Чадаанымың шах-та учкостунуң суурунга чедип келиривиске баштай ыржым-на чүвө, мыда калды-даа тудуг ажылдары чорутунайып турар мышак сагындар бар болду.

— Хөмүр даш кылып тывар ол-гарны кайда кылып турар чөөр? — деп айттырармыска мыда улус-тар сууруң келээнинде элээн ыракта калбак дагыраге айттыр-лар. Бис оон Сталин аттыг кол-

Чурукта: Экскаватор довракты машинага чүдүрүп тур.

Мурзакчы чолаачы В. М. Рудаков.

хостуг алын-сарыг кызыл-газы чалгып чыдар шөлүңү кыдым дугаар калкыш, бичиң баалык кырынга үнүп келиривиске мур-нувуста бо чаз бүдүрүгө туду-нун хайнымыкының ажылдары жөстүп келди. Самосвал машина-лар харыштыр-солуштур маңаш-кан, а экскаваторлар оларны чү-дүргөн турар болду. Экскаватор дөргө довракты үш катап уауп урарга-ла самосвалдың куузуу чык дола бээр, ол машинаның орнуна доран-на өске самосвал тура кааптар, мычалдыр бичиң-даа соксал чөк шуужуп турар маши-наларны көргөш кижяның сетки-сагымы хайныгып, өөрөңдөөн мыда ажалдап турар кижялерини колдарың дымзыг тудуп, «Си-лерниң чагай күш-ажымыңарың магадап тур бис, эр хейлер!» — деп чуугалаксазы келер.

«ЗИЛ-385» автомашинаның чолаачысы П. П. Лобанов.

Бо хайнымыкының ажылдар чөрүп турар чер часкаар кижин кырыңче ис баспаң а хар-бале

Экскаваторлар, автомашиналар болгаш өске-даа механизмер шу-туп урелишкени чөк ажалдап тур-га, а оларны баштарыңчылары — аскаваторщиктер, чолаачылар эң кызымаккай ажылдамышкан.

— Кайнаар көжөр бис мычаш, ачаң?

— Шаанда көжүп келген черивис-че, Хемчинти мурну ол чарымыда Баян-Тала, Булуң-Терек деп черлер-де. Алыс чуртувус ол улуг бөөр бис. Мөөң утуу бааа мыда. Мынар көжөр апаар бис ыйнаан, өскөр баар черивис бар эвес.

— Мыда кимнар барыл?

— Иды-даа болза таныш-көрүш-түт, тала-дугайыг бис ыйнаан, ол-дун. Оларның колдунга кыстымып, койнуңга хойлааның чорай-ла бис. Чону турла, чургу турла, кижы ка-йын ажырап, аргаланып, амыдырап чөрүп баар бис ийен.

Лопсанчап кезек болдыны олтурган. Көч чаш армыла, чырыгыңды бар-ле темчок хүлүмүрүшкүң кел-ген соонда, ачазыңе, авазыңе өө-рүшкүлүг карактары-биле көргөш, бөдүүнү бөдүүн сеткилиң ажалда берген:

— Мычаарга, мен апаа баргаш, чүвү-дөа кылып мен шиме, ачаң. Көжөжө кижы боор мен. Ажалдаарга эки-ле болгай. Але, ааа...

— Мычашмайың канчаар, олгум. Ажалдан чораш, кижы амыдырал чедип алыр-ла болгай.

— Апаа алдым улажын чуугалаан: — Бис ам кыраан-дыр бис. Ажал-ды чораш, бичиң азыраар апаар сен ыйнаан. Сенден өске дагыр даягыңыңың эвес бис. Даг-даа үер-дө сөңчө көөр, хову-дөа келерде сөңчө көөр апаар бис ыйнаан.

— Ол састерниң алыс учурун бил-бесе-даа, ады-нези апаа ооргаланып, идеген өрар-дыр деп чүвени бичиң сеткилиң бир-ле черинден эскерип, апаа кызыгаар чөк өөрүп, Лопсан-чап ол үедө дөсөгөй кырында оон күштүг, оон чоргаар кижя чөк кыл-дыр билди олган.

— Дарааланып өгө бичиңиң мадыры-мыстың тускай өг-бүлелег, амык кадылыг апарган амыдыралың, ажылың демиселиң чуугалаар).

шугулаңып алган чыткан. Каш-ла айларның дургузунда кылдыңган ажылдары көргөш кижы кайгай бөөр, бөдүүн карактарыңга арай деп бугурап болду. Мычала-лаа совет кижялерини мурнуңга бер-гелер турбас, олар дүгүнү тоожу кылдыр чуугалажып турган чүгү-лерин бөгүн амыдыралга боттан-дырып турар болганда, мында кижы кайгаар чүвө чөк, совет кижя-лериниң бедик бөдүрүкчүлүгү күш-ажымының үрө-түңгөйлө-дир.

Бо чымын мында кылдыңган бугу ажылдарың өргижирөөн, то-жудаңгай аргадар-биле күөсеткен болза элээн каш чылдар өрттөр болгаш чүс-чүс кижялерниң күжү негетинер турган. Амгы үедө мында чүгө 3 экскаваторлар бол-ган 17 самосвал автомашиналар ажалдап турар. Олар чуугаа чай дургузунда боон 70 муң ажыг кубометр довракты калкыш, ыра-дыр сөөртүп машаннар.

Экскаваторлар, автомашиналар болгаш өске-даа механизмер шу-туп урелишкени чөк ажалдап тур-га, а оларны баштарыңчылары — аскаваторщиктер, чолаачылар эң кызымаккай ажылдамышкан.

— Шаанда көжүп келген черивис-че, Хемчинти мурну ол чарымыда Баян-Тала, Булуң-Терек деп черлер-де. Алыс чуртувус ол улуг бөөр бис. Мөөң утуу бааа мыда. Мынар көжөр апаар бис ыйнаан, өскөр баар черивис бар эвес.

— Мыда кимнар барыл?

— Иды-даа болза таныш-көрүш-түт, тала-дугайыг бис ыйнаан, ол-дун. Оларның колдунга кыстымып, койнуңга хойлааның чорай-ла бис. Чону турла, чургу турла, кижы ка-йын ажырап, аргаланып, амыдырап чөрүп баар бис ийен.

Лопсанчап кезек болдыны олтурган. Көч чаш армыла, чырыгыңды бар-ле темчок хүлүмүрүшкүң кел-ген соонда, ачазыңе, авазыңе өө-рүшкүлүг карактары-биле көргөш, бөдүүнү бөдүүн сеткилиң ажалда берген:

— Мычаарга, мен апаа баргаш, чүвү-дөа кылып мен шиме, ачаң. Көжөжө кижы боор мен. Ажалдаарга эки-ле болгай. Але, ааа...

— Мычашмайың канчаар, олгум. Ажалдан чораш, кижы амыдырал чедип алыр-ла болгай.

— Апаа алдым улажын чуугалаан: — Бис ам кыраан-дыр бис. Ажал-ды чораш, бичиң азыраар апаар сен ыйнаан. Сенден өске дагыр даягыңыңың эвес бис. Даг-даа үер-дө сөңчө көөр, хову-дөа келерде сөңчө көөр апаар бис ыйнаан.

— Ол састерниң алыс учурун бил-бесе-даа, ады-нези апаа ооргаланып, идеген өрар-дыр деп чүвени бичиң сеткилиң бир-ле черинден эскерип, апаа кызыгаар чөк өөрүп, Лопсан-чап ол үедө дөсөгөй кырында оон күштүг, оон чоргаар кижя чөк кыл-дыр билди олган.

— Дарааланып өгө бичиңиң мадыры-мыстың тускай өг-бүлелег, амык кадылыг апарган амыдыралың, ажылың демиселиң чуугалаар).

Танды районун «Совет Россия» колхозунда кой агарлаашкыны августун сөөлү хүнеринде тулук-тей берген. Ийи хүн иштинде 647 кой кыргыттыган. Ондар Удай-оол-дун 350 баш итериниң бирөөнү-ден-не 720 грамм агар алдыганы. Ол итерниң чайгы үедө денгизден эки болганында дүтү индыг арбын болган. Баштайгы хүнерде ниини кыргыттыганын хойларың баш бүрү-дүндөн ортума-биле 650 грамм агар алдыманы чере багай эвес түнвөл болур.

Т. Монгуш.

Танды районун «Совет Россия» колхозунда кой агарлаашкыны августун сөөлү хүнеринде тулук-тей берген. Ийи хүн иштинде 647 кой кыргыттыган. Ондар Удай-оол-дун 350 баш итериниң бирөөнү-ден-не 720 грамм агар алдыганы. Ол итерниң чайгы үедө денгизден эки болганында дүтү индыг арбын болган. Баштайгы хүнерде ниини кыргыттыганын хойларың баш бүрү-дүндөн ортума-биле 650 грамм агар алдыманы чере багай эвес түнвөл болур.

Т. Монгуш.

Танды районун «Совет Россия» колхозунда кой агарлаашкыны августун сөөлү хүнеринде тулук-тей берген. Ийи хүн иштинде 647 кой кыргыттыган. Ондар Удай-оол-дун 350 баш итериниң бирөөнү-ден-не 720 грамм агар алдыганы. Ол итерниң чайгы үедө денгизден эки болганында дүтү индыг арбын болган. Баштайгы хүнерде ниини кыргыттыганын хойларың баш бүрү-дүндөн ортума-биле 650 грамм агар алдыманы чере багай эвес түнвөл болур.

„БОТ“ ДАРГАЛАР

— Оо! Алексей Петрович! Эндө-таный чаксан-дыр мен. Кайнаар ас-кымнадым бар чыдыр сен? — дээш, Монгуш Совамоич эжиниң холун дымчып туткан, дискекке чедир жө-гейген. Николай Петрович база-ла мөгейип баулаш, мөндөшкөш:

— Ийе, харын алаан-херек учу-рунда Кызылга чордум. Машиналар кезектери тып-алыр дээш «Газма-тотрактороботка» чордум. Бо кон-чуг чуугаа кампааня үезинде ажал-агытта бичиң жерини бөзүн херек апаар дөргөн бөдү кончуг эки йи-лге болгай бөө.

— Иды-мыдыг, сөөң ооң-ка чөп. Чорук аайы-биле өг-бүлөңө ба-за оода кире дүшкөн бөөр сен, аа?

— Оозу чуугаажок болур-ийиң. А сен кадыг херек үжүнү кайнаар салгың ол Монгуш Совамоич?

— Билбес эвес сен, Алексей Пет-рович, айттырар чөөр сен. Баштай Кызыл, а оон Туран хайы сен дээш салгыңар мен. Ажык-херек-ле кой, алган кады, ажы-тал бааа мыда күтпай чүвө-дир ийиң, колхозка ажалдап ора-даа сагыш саарым.

— Че иныг-дыр өнүк, манза ам шак, мунуа эрттирип тургаш чөөр бис. Мен Төргалыкже, сен Ту-ранче элдрештир кылдытып ол-ураа...

Кызылны ол деп эргик номчукчу доран айттырар апаар. Олар дөргө, Улуг-Хемде «Партияның XX съезди» биле «Күш-ажылың хосту» колхозтарың даргалары Монгуш Лопсан-оол биле Алексей Гитов-дур.

Ол-ла үедө «СЭКП-ниң XX съезди» колхозта партия организационы-ның секретары Биче-оол, эргилей берген часка келери-биле бажын дүй шыккан, колхоз-машынымың кы-рында Шагаан-Арыкже класкыдип олган. Колхозта мал чөмөри белек-хөөриниң база тараа ажал алымы-кымының үезинде чорутса чогуур культура-массалыг ажылдарың дү-гайы оон бөдөлиңга дүжүңдө дөг ка-рып, кол-ла болды Шагаан-Арык-те өг-бүлөңүңө, бажыңды ажал амы-дыралыңга улаган. Оон мыдыг бо-лору чере чөп, боу колхозта, а өг-бүлөң хөөрайда. Улуг-Хемниң бо «бот» даргалары ша-ла-ла мычаар Кызылга, Туранче бааа Шагаан-Арыкже үчүк соксал чөк чөрүп кел-генер. Чамдыкта мыдыг чорутушкун оларга бир неделада бөзүн ийи чөвө бөөр. Алексей Петрович Гитов эр-кен неделада Кызылга бөдүүнү «өргө-лөөн» ийи катап эргип көргөн ди-жир чүвө.

Бо чылдың мараттың үстүндө алаанымыс хөөрайларда «өргөлөөн-чө», «Айы дери кевирбестөөн» деп улустун чуугаанына дөг, кайы тамаан чөк чүгүртүшкүңүң Улуг-Хемниң партия райкомун өскөрбөй турар деп бааа санап болбас. «Эргик эштер, өг-бүлөңерни ажалдаар чө-ринерге аксап ап көрүңөр» деп хей-удеа чуугалап, сүмелеп, партия та-лазы-биле хүлөңдирип, харын мы-рнай чүвө бөзү берип берип тур-ган бис, мычалаң-даа хөрөк эштер-дир дөргөн райкомун бири сек-ретары эш Лопсан-Серен редакцияга дымнашкан. Ол шывал-ла мыдыг болган-даа мычаш.

Бо чылдың мараттың 27-дө бистин солдунуң 72 (4556) дугайында «Чемодан» төвөңүгү чөрүк чүвө көр-гүтүп турармы? — деп эгелег чууга-ге «СЭКП XX съезди» колхозта ажык-херектин сандаргай байдалың шүгүмчүлөшкөн, Лопсан-оол, Би-че-оол болгаш өскелерниң-лаа элээн үр үедө боттанан ажылдамышкан турарын бурду шапкан. Оон соонда

Бир эвес оларның кадылары бис-тин чечеттелип, сайларга турар колхозчу суурларымыс таарымы-савас бис дээр чүвө болза, оларга чид, дээштин суртал ажалы негет-тинти дөг. Мычан болза оларның чамдыктары шымырап билилтиг кө-мунистер боор, ол мырнай элдеп. «СЭКП-ниң XX съезди» колхозтун даргазы Монгуш Совамоич Лопсан-оолдун кадыы хүндүлүг Дина Нико-лаевна Икитинаның ап хөрөлөңер. Ол, бир кезекте Тандының партия ор-ганизационың

